

**WYMAGANIA EDUKACYJNE, SPOSOBY SPRAWDZANIA OSIĄGNIĘĆ UCZNIÓW
I TRYB UZYSKANIA OCENY WYŻSZEJ NIŻ PRZEWIDYWANA Z PRZYRODY W KLASIE 4
(na podstawie Wyd. Nowej Ery – z modyfikacjami nauczyciela)**

I. Sposoby sprawdzania osiągnięć uczniów.

Forma	Zakres treści nauczania	Częstotliwość	Zasady przeprowadzania
Prace klasowe (1 h lekcyjna)	jeden dział obszerny lub dwa mniejsze działy	przy 1 h tygodniowo co najmniej jedna praca klasowa w półroczu	• zapowiadane przynajmniej z tygodniowym wyprzedzeniem • informacja o pracy klasowej zanotowana wcześniej w dzienniku lekcyjnym • pracę klasową poprzedza powtórzenie materiału nauczania
Sprawdziany	materiał nauczania z trzech ostatnich lekcji	wg potrzeb	• zapowiadane na lekcji poprzedzającej sprawdzian i obejmują część materiału z danego działu lub jeden mniejszy dział.
Kartkówki	z trzech ostatnich lekcji	wg potrzeb	• bez zapowiedzi, trwające do 15 min
Inne pisemne prace / praca na lekcji	materiał nauczania z bieżącej lekcji	przy 1 h tygodniowo jedna praca	• zróżnicowane zadania zgodnie z realizowanym materiałem • wyszukiwanie informacji (praca z mediami) i praca w grupie
Prowadzenie zeszytu ćwiczeń	zgodnie z tematami lekcji	wg potrzeb	• zasady prowadzenia zeszytu ćwiczeń ustalone zostają na pierwszej lekcji • ocenie podlegają tylko te zadania, które będą wykonane w klasie – wskazane przez nauczyciela na lekcji.

Wypowiedzi ustne	lekcja bieżąca lub lekcje powtórzeniowe	wg potrzeb, częstotliwość dowolna	• opcja 1 - bez zapowiedzi • opcja 2 - uczniowie sami zgłaszają się do odpowiedzi lub są wyznaczani przez nauczyciel
Praca na lekcji, aktywność	bieżący materiał nauczania	wg potrzeb	• • oceniane są aktywność, zaangażowanie, umiejętność pracy w grupie lub w parach • w ocenianiu można uwzględnić ocenę koleżeńską lub samoocenę • Aktywność na lekcji – ocena lub +/- • prace wykonane na lekcji (np. karty pracy, zadania wykonane w grupie, w ćwiczeniach) nie podlegają poprawie
Inne prace	prace praktyczne (np. obserwacje, hodowle, plakaty, prezentacje)	wg potrzeb	• zadania przeznaczone do pracy w grupach lub kierowane do uczniów szczególnie zainteresowanych przedmiotem – dla chętnych, bez oceny

- Na zajęcia uczeń przynosi: podręcznik, ćwiczenia i zeszyt przedmiotowy.
- **Pisemne prace klasowe są obowiązkowe.**
- Uczeń nieobecny na pracy klasowej jest zobowiązany napisać ją w ciągu pierwszego tygodnia po przybyciu do szkoły. W przypadku dłuższej nieobecności w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
- Uczeń może poprawić 1 raz każdą ocenę z pracy klasowej (w ciągu 2 tygodni od otrzymania), sprawdzianu (w ciągu 1 tygodnia od otrzymania). W szczególnych przypadkach możliwe jest odstępstwo od tej zasady.
- Korzystanie przez ucznia w czasie prac pisemnych z niedozwolonych przez nauczyciela form pomocy stanowi podstawę do obniżenia oceny lub wystawienia oceny niedostatecznej.
- Prace pisemne powinny być sprawdzone w ciągu 2 tygodni, omówione i dane uczniowi do wglądu na lekcji.
- Uczeń ma prawo być nieprzygotowany do lekcji bez usprawiedliwienia dwa razy w półroczu. Nieprzygotowanie zgłasza nauczycielowi przed lekcją lub na jej początku, zanim nauczyciel wywoła go do odpowiedzi.
- Zeszyt przedmiotowy - Prowadzenie zeszytu jest obowiązkowe (wg zasad ustalonych przez nauczyciela: data, temat lekcji, numer lekcji, cele itp.)
- Ocena śródroczna i roczna wynika z ocen cząstkowych uzyskanych w ciągu półroczu (roku) przez ucznia, lecz nie jest średnią tych ocen.

Symbole informujące, ale nie stanowiące oceny, używane w dzienniku elektronicznym:

- nz – nie zaliczone (prace klasowe, sprawdziany – obowiązkowo do zaliczenia),
- np. – nieprzygotowanie,
- z – zwolniony,
- no – nieobowiązkowe (dotyczy np.: kartkówek, kart pracy)

Ocenianie zdalne:

W razie potrzeby przewidziane są konsultacje na terenie szkoły w wyznaczonym terminie wg harmonogramu.

❖ Modyfikacja programów nauczania do pracy online.

Realizacja materiału nauczania zgodnie z podstawą programową.

❖ Źródła i materiały niezbędne do zajęć online.

- Materiały rekomendowane przez Ministerstwo – e-podręczniki.
- Materiały z wydawnictw.
- Podręczniki i ćwiczenia.
- Programy edukacyjne dostępne w zasobach internetowych, np. lekcje online z Ośrodków Edukacyjnych, materiały z CKE, You Tube, pistacja.pl

Uczniowie z dostosowaniem wymagań

W stosunku do ucznia, który posiada opinię poradni o dostosowaniu wymagań edukacyjnych, nauczyciel może:

- systematycznie pomagać na zajęciach,
- stosować pytania pomocnicze i naprowadzające,
- udzielanie wskazówek w celu zrozumienia zadań testowych,
- zaakceptować wolniejsze tempo pracy ucznia poprzez wydłużenie czasu pracy,
- zaproponować miejsce bliżej nauczyciela.

Uczniowi objętemu pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole nieposiadającemu opinii bądź orzeczenia dostosowuje się wymagania zgodnie z jego indywidualnymi potrzebami.

II. Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny: + modyfikacje nauczyciela

I PÓLROCZE

Tytuł rozdziału w podręczniku	Numer i temat lekcji	Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna	Ocena dobra	Ocena bardzo dobra	Ocena celująca
Dział 1. Poznajemy warsztat przyrodnika						
Uczeń:						
1. Przyroda i jej składniki	1. Poznajemy składniki przyrody	• wymienia dwa elementy przyrody nieożywionej (A)*; • wymienia dwa elementy przyrody ożywionej (A)	• wyjaśnia znaczenie pojęcia przyroda (B); • wymienia trzy niezbędne do życia składniki przyrody nieożywionej (A); • podaje trzy przykłady wytworów działalności człowieka (A)	• wymienia cechy ożywionych elementów przyrody (A); • wskazuje w najbliższym otoczeniu wytwory działalności człowieka (C)	• podaje przykłady powiązań przyrody nieożywionej z przyrodą ożywioną (A); • klasyfikuje wskazane elementy na: ożywione składniki przyrody, nieożywione składniki przyrody oraz wytwory działalności człowieka (C)	• wyjaśnia, w jaki sposób zmiana jednego elementu przyrody może wpłynąć na jej pozostałe elementy (B)
2. Jak poznawać przyrodę?	2. Jakimi sposobami poznajemy przyrodę?	• wymienia zmysły umożliwiające poznawanie otaczającego świata (A); • podaje dwa przykłady informacji uzyskanych dzięki wybranym zmysłom (A); • wyjaśnia, czym jest obserwacja (B)	• omawia na przykładach rolę poszczególnych zmysłów w poznawaniu świata (B); • wymienia źródła informacji o przyrodzie (A); • omawia najważniejsze zasady bezpieczeństwa podczas prowadzenia obserwacji i wykonywania doświadczeń (B)	• porównuje liczbę i rodzaj informacji uzyskiwanych za pomocą poszczególnych zmysłów (C); • wymienia cechy przyrodnika (A); • określa rolę obserwacji w poznawaniu przyrody (B); • omawia etapy doświadczenia (B)	• wyjaśnia, w jakim celu prowadzi się doświadczenia i eksperymenty przyrodnicze (B); • wyjaśnia różnice między eksperymentem a doświadczeniem (B)	• na podstawie obserwacji podejmuje próbę przewidzenia niektórych sytuacji i zjawisk, np. dotyczących pogody, zachowania zwierząt (D); • wyjaśnia, dlaczego do niektórych doświadczeń należy używać dwóch zestawów doświadczalnych (D)

3. Przyrządy i pomoce przyrodnika	3. Przyrządy i pomoce ułatwiające prowadzenie obserwacji	• podaje nazwy przyrządów służących do prowadzenia obserwacji w terenie (A); • przeprowadza obserwację za pomocą lupy lub lornetki (C); • notuje dwa/trzy spostrzeżenia dotyczące obserwowanych obiektów (C); • wykonuje schematyczny rysunek obserwowanego obiektu (C); • dokonuje pomiaru z wykorzystaniem taśmy mierniczej (C)	• przyporządkowuje przyrząd służący do prowadzenia obserwacji do obserwowanego obiektu (C); • wymienia propozycje przyrządów, które należy przygotować do prowadzenia obserwacji w terenie (D); • określa charakterystyczne cechy obserwowanych obiektów (C); • opisuje sposób użycia taśmy mierniczej (B)	• planuje miejsca dwóch/trzech obserwacji (D); • proponuje przyrząd odpowiedni do obserwacji konkretnego obiektu (C); • wymienia najważniejsze części mikroskopu (A)	• planuje obserwację dowolnego obiektu lub organizmu w terenie (D); • uzasadnia celowość zaplanowanej obserwacji (D); • omawia sposób przygotowania obiektu do obserwacji mikroskopowej (B)	• wykonuje rysunki obserwowanych obiektów zgodnie z instrukcją, samodzielnie planuje (C); • wie, gdzie wyszukać informacje na temat innych przyrządów służących do prowadzenia obserwacji, np. odległych obiektów lub głębin (A)
4. Określamy kierunki geograficzne	4. W jaki sposób określamy kierunki geograficzne?	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych wskazanych przez nauczyciela na widnokręgu (A); • wyznacza – na podstawie instrukcji słownej – główne kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); • określa warunki wyznaczenia kierunku północnego za pomocą gnomonu, czyli prostego patyka lub pręta, w słoneczny dzień (B)	• podaje nazwy głównych kierunków geograficznych (A); • przyporządkowuje skróty do nazw głównych kierunków geograficznych (A); • określa warunki korzystania z kompasu (A); • posługując się instrukcją, wyznacza kierunek północny za pomocą gnomonu (C)	• wyjaśnia, co to jest widnokrąg (B); • omawia budowę kompasu (B); • samodzielnie wyznacza kierunki geograficzne za pomocą kompasu (C); • wyjaśnia, w jaki sposób wyznacza się kierunki pośrednie , aby ustalić położenie Słońca nad widnokręgiem w różnych porach roku(B)	• podaje przykłady wykorzystania w życiu umiejętności wyznaczania kierunków geograficznych (B); • porównuje dokładność wyznaczania kierunków geograficznych za pomocą kompasu i gnomonu (D); • wyjaśnia, w jaki sposób tworzy się nazwy kierunków pośrednich, aby ustalić położenie Słońca nad widnokręgiem w różnych porach roku (B)	• wyznacza kierunki świata różnymi sposobami (C) • omawia sposób wyznaczenia kierunku północnego na podstawie położenia Gwiazdy Polarnej oraz innych obiektów w otoczeniu (B)
Podsumowanie działu 1	6., 7. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy warsztat przyrodnika”					
Dział 2. Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze						
Uczeń:						

1.Substancje wokół nas	8. Otaczają nas substancje	wskazuje w najbliższym otoczeniu przykłady ciał stałych, cieczy i gazów (B); wskazuje w najbliższym otoczeniu po dwa przykłady ciał plastycznych, kruchych i sprężystych (B); podaje dwa przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych (A); porównuje ciała stałe z cieczami pod względem jednej właściwości, np. kształtu (C)	wymienia stany skupienia, w których występują substancje (A); podaje dwa/trzy przykłady wykorzystania właściwości ciał stałych w życiu codziennym (C)	wyjaśnia, na czym polega zjawisko rozszerzalności cieplnej (B); podaje przykłady występowania zjawiska rozszerzalności cieplnej ciał stałych i cieczy (C) oraz gazów (D)	klasyfikuje ciała stałe ze względu na właściwości (B); wyjaśnia, na czym polega kruchość, plastyczność i sprężystość (B); porównuje właściwości ciał stałych, cieczy i gazów (C); opisuje zasadę działania termometru cieczowego (B)	uzasadnia, popierając swoje stanowisko przykładami z życia, dlaczego ważna jest znajomość właściwości ciał (D)
2. Woda występuje w trzech stanach skupienia	9. Poznajemy stany skupienia wody	wymienia stany skupienia wody w przyrodzie (A); podaje przykłady występowania wody w różnych stanach skupienia (A); omawia budowę termometru (B); odczytuje wskazania termometru (C); wyjaśnia, na czym polega krzepnięcie i topnienie (B)	wyjaśnia zasadę działania termometru (B); przeprowadza, zgodnie z instrukcją, doświadczenia wykazujące: wpływ temperatury otoczenia na parowanie wody (C), obecność pary wodnej w powietrzu (C);	wymienia czynniki wpływające na szybkość parowania (A); przyporządkowuje stan skupienia wody do wskazań termometru (C) wyjaśnia, na czym polega parowanie i skraplanie wody (B)	dokumentuje doświadczenia według poznanego schematu (D); podaje znane z życia codziennego przykłady zmian stanów skupienia wody (C); przedstawia w formie schematu zmiany stanu skupienia wody w przyrodzie (C)	przedstawia zmiany stanów skupienia wody podczas jej krążenia w przyrodzie, posługując się wykonanym przez siebie rysunkiem (D) formułuje wnioski na podstawie przeprowadzonych doświadczeń (D);
3. Składniki pogody	10. Poznajemy składniki pogody	wymienia przynajmniej trzy składniki pogody (A); rozpoznaje na dowolnej ilustracji rodzaje opadów (C); wyjaśnia, dlaczego burze są groźne (B)	wyjaśnia, co nazywamy pogodą (B); wyjaśnia pojęcia: upał, przymrozek, mróz (B); podaje nazwy osadów atmosferycznych (A)	podaje, z czego są zbudowane chmury (A); rozdziela rodzaje osadów atmosferycznych na ilustracjach (C); wyjaśnia, czym jest ciśnienie atmosferyczne (B);	wyjaśnia, jak tworzy się nazwę wiatru (B); wykazuje związek pomiędzy porą roku a występowaniem określonego rodzaju opadów i osadów (D) wyjaśnia, jak powstaje wiatr (B)	wyjaśnia różnice między opadami a osadami atmosferycznymi (D) rozpoznaje na mapie rodzaje wiatrów (C);

4. Obserwujemy pogodę	11. Obserwujemy pogodę	• dobiera odpowiednie przyrządy służące do pomiaru trzech składników pogody (A); • odczytuje temperaturę powietrza z termometru cieczowego (C); • odczytuje symbole umieszczone na mapie pogody (C); • przedstawia stopień zachmurzenia za pomocą symboli (C); • przedstawia rodzaj opadów za pomocą symboli (C)	• zapisuje temperaturę dodatnią i ujemną (C); • omawia sposób pomiaru ilości opadów (B); • prowadzi tygodniowy kalendarz pogody na podstawie obserwacji wybranych składników pogody (C); • określa aktualny stopień zachmurzenia nieba na podstawie obserwacji (C); • opisuje tęczę (B)	• wymienia przyrządy służące do obserwacji meteorologicznych (A); • dokonuje pomiaru składników pogody – prowadzi kalendarz pogody (C); • podaje jednostki, w których wyraża się składniki pogody (A);	• odczytuje prognozę pogody przedstawioną za pomocą znaków graficznych (C); • określa kierunek wiatru na podstawie obserwacji (C)	• przygotowuje możliwą prognozę pogody dla swojej miejscowości na następny dzień (C)
	12. Obserwacja i pomiar składników pogody – lekcja w terenie					
5. „Wędrówka” Słońca po niebie	13. „Wędrówka” Słońca po niebie	• wyjaśnia pojęcia: wschód Słońca, zachód Słońca (B); • rysuje „drogę” Słońca na niebie (C); • podaje daty rozpoczęcia kalendarzowych pór roku (A); • podaje po trzy przykłady zmian zachodzących w przyrodzie ożywionej w poszczególnych porach roku (C)	• omawia pozorną wędrówkę Słońca nad widnokretem (B); • omawia zmiany temperatury powietrza w ciągu dnia (B); • wyjaśnia pojęcia: równonoc, przesilenie (B); • omawia cechy pogody w poszczególnych porach roku (B)	• określa zależność między wysokością Słońca a temperaturą powietrza (C); • określa zależność między wysokością Słońca a długością cienia (C); • wyjaśnia pojęcie górowanie Słońca (B); • omawia zmiany w pozornej wędrówce Słońca nad widnokretem w poszczególnych porach roku (B)	• omawia zmiany długości cienia w ciągu dnia (B); • porównuje wysokość Słońca nad widnokretem oraz długość cienia podczas górowania w poszczególnych porach roku (C)	• podaje przykłady praktycznego wykorzystania wiadomości dotyczących zmian temperatury i długości cienia w ciągu dnia, np. wybór ubrania, pielęgnacja roślin, ustawienie budy dla psa (B)
	14. Jak zmieniają się pogoda i przyroda w ciągu roku? – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 2	15., 16. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy pogodę i inne zjawiska przyrodnicze”					
Dział 3. Poznajemy świat organizmów						
Uczeń:						

1. Organizmy mają wspólne cechy	17. Poznajemy budowę i czynności życiowe organizmów	• wyjaśnia, po czym rozpoznaje się organizm (B); • wymienia przynajmniej trzy czynności życiowe organizmów (A); • omawia jedną wybraną przez siebie czynność życiową organizmów (B); • odróżnia przedstawione na ilustracji organizmy jednokomórkowe od organizmów wielokomórkowych (C)	• wyjaśnia pojęcia: organizm jednokomórkowy, organizm wielokomórkowy (B); • wymienia czynności życiowe organizmów (A); • rozpoznaje na ilustracji wybrane organy/narządy (C)	• omawia hierarchiczną budowę organizmów wielokomórkowych (B); • charakteryzuje czynności życiowe organizmów (B); • podaje charakterystyczne cechy organizmów (A); •	• podaje przykłady różnych sposobów wykonywania tych samych czynności przez organizmy, np. ruch, wzrost (C); • omawia cechy rozmnażania płciowego i bezpłciowego (B)	• omawia podział organizmów na pięć królestw (A) • porównuje rozmnażanie płciowe z rozmnażaniem bezpłciowym (C)
2. Organizmy różnią się sposobem odżywiania	18. W jaki sposób organizmy zdobywają pokarm?	• określa, czy podany organizm jest samożywny czy cudzożywny (B); • podaje przykłady organizmów cudzożywnych: mięsożernych, roślinożernych i wszystkożernych (B); • wskazuje na ilustracji charakterystyczne cechy drapieżników (C) • układa łańcuch pokarmowy z podanych organizmów (C); układa jeden łańcuch pokarmowy na podstawie analizy sieci pokarmowej (D)	• dzieli organizmy cudzożywne ze względu na rodzaj pokarmu (A); • podaje przykłady organizmów roślinożernych (B); • dzieli mięsożerców na drapieżniki i padlinożerców (B); • wyjaśnia, na czym polega wszystkożerność (B) • wyjaśnia, czym są zależności pokarmowe (B); podaje nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (A)	• wyjaśnia pojęcia: organizm samożywny, organizm cudzożywny (B); • wymienia cechy roślinożerców (B); • wymienia, podając przykłady, sposoby zdobywania pokarmu przez organizmy cudzożywne (B); • podaje przykłady zwierząt odżywiających się szczątkami glebowymi (B); • wymienia przedstawicieli pasożytów (A);	• omawia sposób wytwarzania pokarmu przez rośliny (B); • określa rolę, jaką odgrywają w przyrodzie zwierzęta odżywiające się szczątkami glebowymi (C); • wyjaśnia, na czym polega pasożytnictwo (B); • omawia rolę destruentów w łańcuchu pokarmowym (B) • wyjaśnia nazwy ogniw łańcucha pokarmowego (B)	• podaje przykłady obrony przed wrogami w świecie roślin i zwierząt (C); • wyjaśnia, co to jest sieć pokarmowa (B); • uzasadnia, że zniszczenie jednego z ogniw łańcucha pokarmowego może doprowadzić do wyginięcia innych ogniw (D)
	19. Poznajemy zależności pokarmowe między organizmami					

3. Rośliny i zwierzęta wokół nas	20. Obserwujemy rośliny i zwierzęta	wymienia korzyści wynikające z uprawy roślin w domu i ogrodzie (A); podaje przykłady zwierząt hodowanych przez człowieka w domu (A); podaje przykład drobnego zwierzęcia żyjącego w domu (A); rozpoznaje trzy zwierzęta żyjące w ogrodzie (C)	podaje trzy przykłady roślin stosowanych jako przyprawy do potraw (B); wyjaśnia, dlaczego decyzja o hodowli zwierzęcia powinna być dokładnie przemyślana (B); omawia zasady opieki nad zwierzętami (B); wie, jak wykonać zielnik (A)	wyjaśnia, jakie znaczenie ma znajomość wymagań życiowych uprawianych roślin (D); wskazuje źródła informacji na temat hodowanych zwierząt (C); podaje przykłady dzikich zwierząt żyjących w mieście (A);	wyjaśnia, dlaczego nie wszystkie zwierzęta możemy hodować w domu (B); wyjaśnia, dlaczego coraz więcej dzikich zwierząt przybywa do miast (B) określa cel hodowania zwierząt w domu (B);	rozpoznaje wybrane rośliny doniczkowe (C); formułuje apel do osób mających zamiar hodować zwierzę lub podarować je w prezencie (D) opisuje szkodliwość zwierząt zamieszkujących nasze domy (C);
Podsumowanie działu 3	21., 22. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy świat organizmów”					
Dział 4. Odkrywamy tajemnice ciała człowieka						
Uczeń:						
1. Trawienie i wchłanianie pokarmu	23. Poznajemy składniki pokarmu	podaje przykłady produktów bogatych w białka, cukry, tłuszcze, witaminy (A); omawia znaczenie wody dla organizmu (B)	wymienia składniki pokarmowe (A); przyporządkowuje podane pokarmy do wskazanej grupy pokarmowej (C)	omawia rolę składników pokarmowych w organizmie (B); wymienia produkty zawierające sole mineralne (A)	omawia rolę witamin (B); omawia rolę soli mineralnych w organizmie (B)	wymienia wybrane objawy niedoboru jednej z poznanych witamin (B)
	24. Jak przebiega trawienie i wchłanianie pokarmu?	wskazuje na modelu położenie poszczególnych narządów przewodu pokarmowego (C); wyjaśnia, dlaczego należy dokładnie żuć pokarm (B); uzasadnia konieczność mycia rąk przed każdym posiłkiem (C)	wymienia narządy budujące przewód pokarmowy (A); omawia rolę układu pokarmowego (B); podaje zasady higieny układu pokarmowego (A)	wyjaśnia pojęcie trawienia (B); opisuje drogę pokarmu w organizmie (B); omawia, co dzieje się w organizmie po zakończeniu trawienia pokarmu (B)	wyjaśnia rolę enzymów trawiennych (B); wskazuje narządy, w których zachodzi mechaniczne i chemiczne przekształcanie pokarmu (C)	omawia rolę narządów wspomagających trawienie (B)

2. Układ krwionośny transportuje krew	25. Jaka rolę odgrywa układ krwionośny?	wskazuje na schemacie serce i naczynia krwionośne (C); wymienia rodzaje naczyń krwionośnych (A); mierzy puls (C); podaje dwa przykłady zachowań korzystnie wpływających na pracę układu krążenia (C)	omawia rolę serca i naczyń krwionośnych (B); pokazuje na schemacie poszczególne rodzaje naczyń krwionośnych (C)	wymienia funkcje układu krwionośnego (B); wyjaśnia, czym jest tętno (B); omawia rolę układu krwionośnego w transporcie substancji w organizmie (C)	wyjaśnia, jak należy dbać o układ krwionośny (B); podaje przykłady produktów żywnościowych korzystnie wpływających na pracę układu krwionośnego (C)	proponuje zestaw prostych ćwiczeń poprawiających funkcjonowanie układu krwionośnego (D)
3. Układ oddechowy zapewnia wymianę gazową	26. Jak oddychamy?	pokazuje na modelu lub planszy dydaktycznej położenie narządów budujących układ oddechowy (C); wymienia zasady higieny układu oddechowego (B)	wymienia narządy budujące drogi oddechowe (A); wyjaśnia, co dzieje się z powietrzem podczas wędrówki przez drogi oddechowe (B); określa rolę układu oddechowego (A); opisuje zmiany w wyglądzie części piersiowej tułowia podczas wdechu i wydechu (C)	określa cel wymiany gazowej (B); omawia rolę poszczególnych narządów układu oddechowego (B); wyjaśnia, dlaczego drogi oddechowe są wyściełane przez komórki z rzęskami (B)	wyjaśnia, na czym polega współpraca układów pokarmowego, krwionośnego i oddechowego (B); wykonuje schematyczny rysunek ilustrujący wymianę gazową zachodzącą w płucach (C)	planuje i prezentuje doświadczenie potwierdzające obecność pary wodnej w wydychanym powietrzu (D)
4. Szkielet i mięśnie umożliwiają ruch	27. Jakie układy narządów umożliwiają organizmowi ruch?	wskazuje na sobie, modelu lub planszy elementy szkieletu (C); wyjaśnia pojęcie stawy (B); omawia dwie zasady higieny układu ruchu (B)	wymienia elementy budujące układ ruchu (A); podaje nazwy i wskazuje główne elementy szkieletu (C); wymienia trzy funkcje szkieletu (A); wymienia zasady higieny układu ruchu (A)	rozdziela rodzaje połączeń kości (C); podaje nazwy głównych stawów u człowieka (A); wyjaśnia, w jaki sposób mięśnie są połączone ze szkieletem (B)	na modelu lub planszy wskazuje kości o różnych kształtach (C); omawia pracę mięśni szkieletowych (C)	wyjaśnia, dlaczego w okresie szkolnym należy szczególnie dbać o prawidłową postawę ciała (B)

5. Układ nerwowy kontroluje pracę organizmu	28. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narząd wzroku	wskazuje na planszy położenie układu nerwowego (C); wskazuje na planszy lub modelu położenie narządów zmysłów (C); wymienia zadania narządów smaku i powonienia (A); wymienia, podając przykłady, rodzaje smaków (A); wymienia dwa zachowania wpływające niekorzystnie na układ nerwowy (A)	omawia rolę poszczególnych narządów zmysłów (B); omawia rolę skóry jako narządu zmysłu (B); wymienia zasady higieny oczu i uszu (B)	wskazuje na planszy małżowinę uszną, przewód słuchowy i błonę bębenkową (C); omawia zasady higieny układu nerwowego (B)	wymienia zadania mózgu, rdzenia kręgowego i nerwów (A); wyjaśnia, w jaki sposób układ nerwowy odbiera informacje z otoczenia (B) podaje wspólną cechę narządów węchu i smaku (A); wskazuje na planszy drogę informacji dźwiękowych (C); uzasadnia, że układ nerwowy koordynuje pracę wszystkich narządów zmysłów (D);	wskazuje na planszy elementy budowy oka: soczewkę, siatkówkę i źrenicę (C); omawia, korzystając z planszy, w jaki sposób powstaje obraz oglądanego obiektu (C) na podstawie doświadczenia lub filmu formułuje wniosek dotyczący zależności między zmysłem smaku a zmysłem powonienia (C)
	29. Jak organizm odbiera informacje z otoczenia? Narządy: węchu, smaku, słuchu i dotyku					
6. Układ rozrodczy umożliwia wydawanie na świat potomstwa	30. Jak jest zbudowany układ rozrodczy?	wskazuje na planszy położenie narządów układu rozrodczego (C); rozpoznaje komórki rozrodcze: męską i żeńską (C); wyjaśnia pojęcie zapłodnienie (B)	wymienia narządy tworzące żeński i męski układ rozrodczy (A); określa rolę układu rozrodczego (A); omawia zasady higieny układu rozrodczego (B); wskazuje na planszy miejsce rozwoju nowego organizmu (C)	omawia rolę poszczególnych narządów układu rozrodczego (C)	omawia przebieg rozwoju nowego organizmu (A) wskazuje na planszy narządy układu rozrodczego męskiego i układu rozrodczego żeńskiego (C)	wyjaśnia przyczyny różnic w budowie układu rozrodczego żeńskiego i męskiego (C)
7. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	31. Dojrzewanie to czas wielkich zmian	podaje przykłady zmian w organizmie świadczących o rozpoczęciu okresu dojrzewania u własnej płci (A); podaje dwa przykłady zmian w funkcjonowaniu skóry w okresie dojrzewania (B)	wymienia zmiany fizyczne zachodzące w okresie dojrzewania u dziewcząt i chłopców (A); omawia zasady higieny, których należy przestrzegać w okresie dojrzewania (B)	opisuje zmiany psychiczne zachodzące w okresie dojrzewania (B)	wyjaśnia na przykładach, czym jest odpowiedzialność (B)	prezentuje informacje dotyczące zagrożeń, na które mogą być narażone dzieci w okresie dojrzewania (D)
Podsumowanie działu 4	32., 33. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice ciała człowieka”					

II PÓŁROCZE

Dział 5. Odkrywamy tajemnice zdrowia

		Uczeń:				
1. Zdrowy styl życia	34. Jak dbać o higienę?	wymienia co najmniej trzy zasady zdrowego stylu życia (A); korzystając z piramidy zdrowego żywienia, wskazuje produkty, które należy spożywać w dużych i w małych ilościach (C); wyjaśnia, dlaczego ważna jest czystość rąk (B); omawia sposoby dbania o zęby (C); wymienia dwie zasady bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu (A)	podaje zasady prawidłowego odżywiania (A); wyjaśnia, dlaczego należy dbać o higienę skóry (B); opisuje sposób pielęgnacji paznokci (B); wyjaśnia, na czym polega właściwy dobór odzieży (B); podaje przykłady wypoczynku czynnego i wypoczynku biernego (B)	wymienia wszystkie zasady zdrowego stylu życia (A); wyjaśnia rolę aktywności fizycznej w zachowaniu zdrowia (B); opisuje sposób pielęgnacji skóry – ze szczególnym uwzględnieniem okresu dojrzewania (C); wyjaśnia, na czym polega higiena jamy ustnej (B)	wyjaśnia, czym jest zdrowy styl życia (B); omawia skutki niewłaściwego odżywiania się (B); wyjaśnia, na czym polega higiena osobista (B); podaje sposoby na uniknięcie zakażenia się grzybicą (A)	podaje i omawia propozycję prawidłowego jadłospisu na trzy dni, który będzie odpowiedni w okresie dojrzewania (A/B)

2. Choroby zakaźne i pasożytnicze	35. Poznajemy choroby zakaźne	wymienia drogi wnikania do organizmu człowieka drobnoustrojów chorobotwórczych i zwierząt pasożytniczych (A); wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą oddechową (A); wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych przez uszkodzoną skórę (A); wymienia trzy zasady, których przestrzeganie pozwoli uniknąć chorób przenoszonych drogą pokarmową (A)	wymienia przyczyny chorób zakaźnych (A); wymienia nazwy chorób przenoszonych drogą oddechową (A); omawia objawy wybranej choroby przenoszonej drogą oddechową (B); omawia przyczyny zatruc (B); określa zachowania zwierzęcia, które mogą świadczyć o tym, że jest ono chore na wściekliznę (C)	wymienia sposoby zapobiegania chorobom przenoszonym drogą oddechową (A); wymienia szkody, które pasożyty powodują w organizmie (A); omawia objawy zatruc (B)	porównuje objawy przebiegu z objawami grypy i anginy (C); klasyfikuje pasożyty na wewnętrzne i zewnętrzne, podaje ich przykłady (C); charakteryzuje pasożyty wewnętrzne człowieka (C); opisuje objawy wybranych chorób zakaźnych (B); wymienia drobnoustroje mogące wnikać do organizmu przez uszkodzoną skórę (B)	wyjaśnia, czym są szczepionki (B) podaje informacje na temat objawów boreliozy i sposobów postępowania w przypadku zachorowania na nią (A)
3. Jak postępować w niebezpiecznych sytuacjach?	36. Jak uniknąć niebezpiecznych sytuacji w naszym otoczeniu?	wymienia zjawiska pogodowe, które mogą stanowić zagrożenie (A); odróżnia muchomora sromotnikowego od innych grzybów (C); określa sposób postępowania po użądleniu (A)	określa zasady postępowania w czasie burzy, gdy przebywa się w domu lub poza nim (A); rozpoznaje owady, które mogą być groźne (C)	wymienia charakterystyczne cechy muchomora sromotnikowego (A); wymienia objawy zatrucia grzybami (A)	omawia sposób postępowania po ukąszeniu przez żmiję (B); rozpoznaje dziko rosnące rośliny trujące (C)	opisuje i prezentuje informacje o zagrożeniach w swojej okolicy (D)
	37. Niebezpieczeństwa i pierwsza pomoc w domu	omawia zasady postępowania podczas pielęgnacji roślin hodowanych w domu (B); podaje przykłady środków czystości, które stwarzają zagrożenia dla zdrowia (A); wymienia rodzaje urazów skóry (A)	podaje przykłady trujących roślin hodowanych w domu (A); przygotowuje nazwę zagrożenia do symboli umieszczanych na opakowaniach (C); omawia sposób postępowania w wypadku otarć i skaleczeń (B)	omawia zasady pierwszej pomocy po kontakcie ze środkami czystości (B)	omawia zasady postępowania w przypadku oparzeń (B)	
4. Czym jest uzależnienie	38. Uzależnienia i ich skutki	podaje przynajmniej dwa przykłady	podaje przykłady substancji, które mogą	wyjaśnia, na czym polega palenie bierne	wyjaśnia, czym jest uzależnienie (B);	uzasadnia konieczność

		negatywnego wpływu dymu tytoniowego i alkoholu na organizm człowieka (B); • opisuje zachowanie świadczące o mogącym rozwinąć się uzależnieniu od komputera lub telefonu (B); • prezentuje zachowanie asertywne w wybranej sytuacji (C)	uzależniać (A); • podaje przykłady skutków działania alkoholu na organizm (B); • podaje przykłady sytuacji, w których należy zachować się asertywnie (C)	(B); • wymienia skutki przyjmowania narkotyków (B); • wyjaśnia, czym jest asertywność (B)	• charakteryzuje substancje znajdujące się w dymie papierosowym (C); • uzasadnia, dlaczego napoje energetyzujące nie są obojętne dla zdrowia (C)	zachowań asertywnych (D); • podaje informacje na temat pomocy osobom uzależnionym (A)
Podsumowanie działu 5	39.,40. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice zdrowia”					
Dział 6. Orientujemy się w terenie						
		Uczeń:				
1. Co pokazujemy na planach?	41. Co to jest plan?	• oblicza wymiary przedmiotów w skali (C); • rysuje plan tego przedmiotu w skali (C)	• wyjaśnia, jak powstaje plan (B); • rysuje plan dowolnego przedmiotu w skali (C)	• wyjaśnia pojęcie skala liczbowa (B); • oblicza wymiary przedmiotu w różnych skalach, np. 1 : 5, 1 : 20, 1 : 50	• rysuje plan pokoju w skali 1 : 50 (C); • doбира skalę do wykonania planu dowolnego obiektu (D); • wykonuje szkic terenu szkoły (D)	• wykonuje szkic okolic szkoły (D); • wyjaśnia pojęcia: skala mianowana, podziałka liniowa (B)
2. Jak czytamy plany i mapy?	42. Czytamy plan miasta i mapę turystyczną	• wymienia rodzaje map (A); • odczytuje informacje zapisane w legendzie planu (C)	• wyjaśnia pojęcia: mapa i legenda (B); • rozpoznaje obiekty przedstawione na planie lub mapie z a pomocą znaków kartograficznych (C/D)	• opisuje słowami fragment terenu przedstawiony na planie lub mapie (D); • określa przeznaczenie planu miasta i mapy turystycznej (B)	• odszukuje na mapie wskazane obiekty (C); • odczytuje znaki kartograficzne dla planu lub mapy najbliższej okolicy, potrafi je narysować (C)	• porównuje dokładność planu miasta i mapy turystycznej (D)
3. Jak się orientować w terenie?	43. Jak się orientować w terenie?	• wskazuje kierunki geograficzne na mapie (C); • odszukuje na planie okolicy wskazany obiekt, np. kościół, szkołę (C)	• określa położenie innych obiektów na mapie w stosunku do podanego obiektu (C); • opowiada, jak zorientować plan lub mapę za pomocą kompasu (B)	• wyjaśnia, na czym polega orientowanie planu lub mapy (B); • orientuje plan lub mapę za pomocą kompasu (C)	• orientuje mapę za pomocą obiektów w terenie (C)	• dostosowuje sposób orientowania mapy do otaczającego terenu (D)
	44. Ćwiczmy orientowanie się w terenie – lekcja w terenie					
Podsumowanie działu 6	45.,46. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Orientujemy się w terenie”					
Dział 7. Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy						
		Uczeń:				

1. Rodzaje krajobrazów	47. Co to jest krajobraz?	rozpoznaje na zdjęciach rodzaje krajobrazów (C); podaje przykłady krajobrazu naturalnego (B); wymienia nazwy krajobrazów kulturowych (B); określa rodzaj krajobrazu najbliższej okolicy (D)	wyjaśnia, do czego odnoszą się nazwy krajobrazów (B); wymienia rodzaje krajobrazów: naturalny, kulturowy (A); wyjaśnia pojęcie krajobraz kulturowy (B); wskazuje w krajobrazie najbliższej okolicy składniki, które są wytworami człowieka (C)	wyjaśnia pojęcie krajobraz (B); wymienia składniki, które należy uwzględnić, opisując krajobraz (A); omawia cechy poszczególnych krajobrazów kulturowych (B);	opisuje krajobraz najbliższej okolicy (D) wskazuje naturalne składniki krajobrazu najbliższej okolicy (D)	wskazuje pozytywne i negatywne skutki przekształcenia krajobrazu najbliższej okolicy (D)
2. Ukształtowanie terenu	48. Poznajemy formy terenu	rozpoznaje na ilustracji wzniesienia i zagłębienia (C); wyjaśnia, czym są równiny (B); wykonuje modele wzniesienia i doliny (C)	omawia na podstawie ilustracji elementy wzniesienia (C); wskazuje formy terenu w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	opisuje wklęsłe formy terenu (B); opisuje wypukłe formy terenu (B).	klasyfikuje wzniesienia na podstawie ich wysokości (A); omawia elementy doliny (A)	opisuje formy terenu dominujące w krajobrazie najbliższej okolicy, w Polsce i na świecie (D)
3. Czy wszystkie skały są twarde?	49. Czy wszystkie skały są twarde?	przyporządkowuje jedną/dwie pokazane skały do poszczególnych grup (C)	podaje nazwy grup skał (A); podaje przykłady skał litych, zwięzłych i luźnych (B)	opisuje budowę skał litych, zwięzłych i luźnych (C); rozpoznaje co najmniej jedną skałę występującą w najbliższej okolicy (C/D)	opisuje skały występujące w najbliższej okolicy (D);	omawia proces powstawania gleby (B) rozpoznaje skały występujące w najbliższej okolicy (C/D)
4. Wody słodkie i wody słone	50. Wody słodkie i wody słone	podaje przykłady wód słonych (B); wskazuje na mapie przykład wód stojących i płynących w najbliższej okolicy (D)	podaje przykłady wód słodkich – w tym wód powierzchniowych (B); wskazuje różnice między oceanem a morzem (B); na podstawie ilustracji rozróżnia rodzaje wód stojących i płynących (C/D); wymienia różnice między jeziorem a stawem (C)	wyjaśnia pojęcia: wody słodkie, wody słone (B); wykonuje schemat podziału wód powierzchniowych (C); omawia warunki niezbędne do powstania jeziora (B); porównuje rzekę z kanałem śródlądowym (C)	charakteryzuje wody słodkie występujące na Ziemi (C); omawia, jak powstają bagna (B); charakteryzuje wody płynące (C)	wyjaśnia, czym są lodowce i lądolody (B)

5. Krajobraz wczoraj i dziś	51. Krajobraz wczoraj i dziś	rozpoznaje na zdjęciach krajobraz kulturowy (C); podaje dwa/trzy przykłady zmian w krajobrazie najbliższej okolicy (D)	wymienia, podając przykłady, od jakich nazw pochodzą nazwy miejscowości (A); podaje przykłady zmian w krajobrazach kulturowych (B)	omawia zmiany w krajobrazie wynikające z rozwoju rolnictwa (B); omawia zmiany w krajobrazie związane z rozwojem przemysłu (A); wyjaśnia pochodzenie nazwy swojej miejscowości (C)	wskazuje źródła, z których można uzyskać informacje o historii swojej miejscowości (A)	podaje przykłady działalności człowieka, które prowadzą do przekształcenia krajobrazu (B);
6. Obszary i obiekty chronione	52. Obszary i obiekty chronione	wymienia dwie/trzy formy ochrony przyrody w Polsce (A); podaje dwa/trzy przykłady ograniczeń obowiązujących na obszarach chronionych (B); wyjaśnia, na czym polega ochrona ścisła (B)	wyjaśnia, czym są parki narodowe (B); podaje przykłady obiektów, które są pomnikami przyrody (B); omawia sposób zachowania się na obszarach chronionych (B)	wyjaśnia cel ochrony przyrody (B); wyjaśnia, czym są rezerwaty przyrody (B); wyjaśnia różnice między ochroną ścisłą a ochroną czynną (B); podaje przykład obszaru chronionego lub pomnika przyrody znajdującego się w najbliższej okolicy (A)	wskazuje różnice między parkiem narodowym a parkiem krajobrazowym (C); na podstawie mapy w podręczniku lub atlasie podaje przykłady pomników przyrody ożywionej i nieożywionej na terenie Polski i swojego województwa (D)	prezentuje – informacje na temat ochrony przyrody w najbliższej okolicy, np. gminie, powiecie lub województwie (D)
Podsumowanie działu 7	53.,54. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Poznajemy krajobraz najbliższej okolicy”					
Dział 8. Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie						
Uczeń:						
1. Warunki życia w wodzie	55. Poznajemy warunki życia w wodzie	podaje trzy przystosowania ryb do życia w wodzie (A); wymienia dwa przykłady innych przystosowań organizmów do życia w wodzie (A)	omawia na przykładach przystosowania zwierząt do życia w wodzie (B);	omawia na przykładach przystosowania roślin do ruchu wody (B); wyjaśnia, dzięki czemu zwierzęta wodne mogą przetrwać zimę (B)	wyjaśnia pojęcie plankton (B); omawia sposób pobierania tlenu przez organizmy wodne (B)	omawia na przykładach przystosowania zwierząt do ruchu wody (B)

2. Z biegiem rzeki	56. Poznajemy rzekę	wskazuje na ilustracji elementy rzeki: źródło, bieg górny, bieg środkowy, bieg dolny, ujście (C/D)	podaje dwie/trzy nazwy organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (A); omawia warunki panujące w górnym biegu rzeki (A)	wymienia cechy, którymi różnią się poszczególne odcinki rzeki (B); porównuje warunki życia w poszczególnych biegach rzeki (C)	rozpoznaje na ilustracjach organizmy charakterystyczne dla każdego z biegów rzeki (C); omawia przystosowania organizmów żyjących w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (B)	porównuje świat roślin oraz zwierząt w górnym, środkowym i dolnym biegu rzeki (C)
3. Życie w jeziorze	57. Poznajemy warunki życia w jeziorze	przyporządkowuje na schematycznym rysunku odpowiednie nazwy do stref życia w jeziorze (C); odczytuje z ilustracji nazwy dwóch/trzech organizmów żyjących w poszczególnych strefach jeziora (C)	podaje nazwy stref życia w jeziorze (A); wymienia grupy roślin żyjących w strefie przybrzeżnej (A); rozpoznaje na ilustracjach pospolite rośliny wodne przytwierdzone do podłoża (C)	charakteryzuje przystosowania roślin do życia w strefie przybrzeżnej (C); wymienia czynniki warunkujące życie w poszczególnych strefach jeziora (A); wymienia zwierzęta żyjące w strefie przybrzeżnej (A);	charakteryzuje przystosowania ptaków i ssaków strefy przybrzeżnej do życia w wodzie (C) układa z poznanych organizmów łańcuch pokarmowy występujący w jeziorze (C)	charakteryzuje poszczególne strefy jeziora (C); rozpoznaje na ilustracjach pospolite zwierzęta związane z jeziorami (C);
4. Warunki życia na łądzie	58. Warunki życia na łądzie	wymienia czynniki warunkujące życie na łądzie (A); omawia przystosowania zwierząt do zmian temperatury (B)	omawia przystosowania roślin do niskiej lub wysokiej temperatury (B)	charakteryzuje przystosowania roślin i zwierząt zabezpieczające je przed utratą wody (B); wymienia przykłady przystosowań chroniących zwierzęta przed działaniem wiatru (A);	opisuje sposoby wymiany gazowej u zwierząt lądowych (B); wymienia przystosowania roślin do wykorzystania światła (A)	omawia negatywną i pozytywną rolę wiatru w życiu roślin (B); omawia przystosowania gatunków do życia w różnych warunkach lądowych (C)
5. Las ma budowę warstwową	59. Poznajemy budowę lasu i panujące w nim warunki	wskazuje warstwy lasu na planszy dydaktycznej lub ilustracji (C); wymienia po dwa gatunki organizmów żyjących w dwóch wybranych warstwach lasu (A); podaje trzy zasady zachowania się w lesie (A)	podaje nazwy warstw lasu (A); omawia zasady zachowania się w lesie (B); rozpoznaje pospolite organizmy żyjące w poszczególnych warstwach lasu (C)	charakteryzuje warunki abiotyczne panujące w poszczególnych warstwach lasu (C); rozpoznaje pospolite grzyby jadalne (C)	charakteryzuje poszczególne warstwy lasu, uwzględniając rośliny i zwierzęta żyjące w tych warstwach (C)	omawia wymagania środowiskowe wybranych gatunków zwierząt żyjących w poszczególnych warstwach lasu (C)
	60. Jakie organizmy spotykamy w lesie? – lekcja w terenie					

6. Jakie drzewa rosną w lesie?	61. Poznajemy różne drzewa	• podaje po dwa przykłady drzew iglastych i liściastych (A); • rozpoznaje dwa drzewa iglaste i dwa liściaste (C)	• porównuje wygląd igieł sosny z igłami świerka (C); • wymienia cechy budowy roślin iglastych ułatwiające ich rozpoznawanie, np. kształt i liczba igieł, kształt i wielkość szyszek (B); • wymienia cechy ułatwiające rozpoznawanie drzew liściastych (B)	• porównuje drzewa liściaste z drzewami iglastymi (C); • rozpoznaje rosnące w Polsce rośliny iglaste (C); • rozpoznaje przynajmniej sześć gatunków drzew liściastych (C); •	• podaje przykłady drzew rosnących w lasach liściastych, iglastych i mieszanych (A) • wymienia typy lasów rosnących w Polsce (A)	• prezentuje informacje na temat roślin iglastych pochodzących z innych regionów świata, które są uprawiane w polskich ogrodach (D)
7. Na łące	62. Na łące	• podaje dwa przykłady znaczenia łąki (A); • wyjaśnia, dlaczego nie wolno wypalać traw (B); • rozpoznaje przynajmniej trzy gatunki poznanych roślin łąkowych (C)	• wymienia cechy łąki (A); • wymienia zwierzęta mieszkające na łące i żerujące na niej (A); • przedstawia w formie łańcucha pokarmowego proste zależności pokarmowe między organizmami żyjącymi na łące (C)	• omawia zmiany zachodzące na łące w różnych porach roku (B); • rozpoznaje przynajmniej pięć gatunków roślin występujących na łące (C);	• przyporządkowuje nazwy gatunków roślin do charakterystycznych barw łąki (C); • wyjaśnia, w jaki sposób ludzie wykorzystują łąki (B)	• uzasadnia, że łąka jest środowiskiem życia wielu zwierząt (C)
8. Na polu uprawnym	63. Na polu uprawnym	• wymienia nazwy zbóż (A); • rozpoznaje na ilustracjach owies, pszenicę i żyto (C); • podaje przykłady warzyw uprawianych na polach (A); • wymienia nazwy dwóch szkodników upraw polowych (A)	• omawia sposoby wykorzystywania roślin zbożowych (B); • rozpoznaje nasiona trzech zbóż (C); • wyjaśnia, które rośliny nazywamy chwastami (B); • uzupełnia brakujące ogniwa w łańcuchach pokarmowych organizmów żyjących na polu (C)	• wyjaśnia pojęcia: zboża ozime, zboża jare (B); • podaje przykłady wykorzystywania uprawianych warzyw (B)	• przedstawia zależności występujące na polu w formie co najmniej dwóch łańcuchów pokarmowych (C); • rozpoznaje zboża rosnące w najbliższej okolicy (D)	• wyjaśnia, w jaki sposób człowiek może wykorzystać dziko żyjące zwierzęta do ochrony roślin uprawnych przez szkodnikami (B) • podaje przykłady innych upraw niż zboża i warzywa, wskazując sposoby ich wykorzystywania (B)
Podsumowanie działu 8	64.,65. Podsumowanie i sprawdzian z działu: „Odkrywamy tajemnice życia w wodzie i na lądzie”					

* Wymaganiom zostały przypisane kategorie taksonomiczne celów kształcenia: A – zapamiętywanie wiadomości, B – rozumienie wiadomości, C – stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, D – stosowanie wiadomości w sytuacjach nietypowych (problemowych). Według: B. Niemierko *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Warszawa 1997.

III. Warunki i tryb uzyskania wyższej niż przewidywana roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych (Statut §71 pkt. 3)

1. Uczeń może ubiegać się o ustalenie wyższej niż proponowana przez nauczyciela oceny rocznej klasyfikacyjnej z zajęć edukacyjnych.
2. Uczeń ubiegający się o podwyższenie oceny zwraca się z prośbą do nauczyciela przedmiotu, w ciągu 3 dni od ostatecznego terminu poinformowania uczniów o przewidywanych ocenach rocznych.
3. Warunkiem ubiegania się przez ucznia o ocenę wyższą niż przewidywana jest:
 - 1) przystąpienie do wszystkich prac klasowych i sprawdzianów,
 - 2) skorzystanie z wszystkich oferowanych dotychczas przez nauczyciela form poprawy,
 - 3) 70% frekwencja na zajęciach edukacyjnych.
4. W przypadku spełnienia przez ucznia warunków z ust. 3, nauczyciel przedmiotu wyraża zgodę na przystąpienie do poprawy oceny.
5. W przypadku niespełnienia warunków wymienionych w ust. 3, prośba ucznia zostaje odrzucona.
6. Uczeń spełniający warunki, o których mowa w ust. 3, najpóźniej na 7 dni przed klasyfikacyjnym zebraniem Rady Pedagogicznej przystępuje do przygotowanego przez nauczyciela przedmiotu dodatkowego sprawdzianu pisemnego, obejmującego materiał programowy przewidziany w danej klasie. O zakresie materiału na sprawdzian, uczeń jest informowany uprzednio przez nauczyciela danych zajęć edukacyjnych.
7. Sprawdzian, oceniony zgodnie z wymaganiami edukacyjnymi zostaje dołączony do dokumentacji nauczyciela.
8. Ostateczna ocena roczna nie może być niższa od oceny przewidywanej, niezależnie od wyników sprawdzianu, do którego przystąpił uczeń
w ramach żądania ustalenia oceny rocznej wyższej niż przewidywana.

Opracowanie: Anna Mikuś